

МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКОМ

Журавльова Т. О.

Кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та моделювання ринкових відносин

Коба О.С.

студентка 5 курсу, спеціальності « Економічна кібернетика »
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна

Сучасний банк є складною динамічною системою. Завдання підвищення ефективності нагляду за банківською системою в період кризи – пошук більш

ефективних методів прогнозування надійності кредитних організацій. У світовій практиці на сучасному етапі найбільш популярними стають економіко-математичні методи та кібернетичні методи. На основі даних методик можна прогнозувати кризи різних типів та видів, що дозволяє називати їх криза-прогнозними або К-прогнозними методами. Тому на сучасному етапі особливо гостро стає проблема моделювання фінансового стану банківських установ в різних умовах фінансових ринків з урахуванням ризиків.

Розробкою методик і критеріїв прогнозування банкрутства займалися такі провідні вчені, як Е. Альтман, У. Бівер, Р. Ліс, Г. Спрінгейт, Дж. Таффлер, Г. Тішоу, Д. Дюран, Р. Сайфуллін, Г. Кадиков, В. Ковальов та інші. Вагомий внесок у вирішення проблемних питань з банкрутства й антикризового управління зробили вітчизняні вчені П.М. Чуб, Л.О. Примостка, І. Жук, Л. Лігоненко, О. Терещенко, В. Мартиненко, Т. Тесленко. Однак як зарубіжні, так і вітчизняні методики мають певні недоліки, що ускладнює можливість їх застосування в Україні.

Основою антикризового управління банком є діагностика кризових проявів на ранніх стадіях. Сьогодні ми є свідками початку епохи постіндустріального розвитку суспільства, викликаного автоматизацією виробництва і управління на основі широкого використання обчислювальної техніки та засобів телекомунікації. Сучасний менеджмент, - менеджмент постіндустріального періоду розвитку суспільства, - вже не може спиратися на принципи організації більш ніж столітньої давнини. До основних принципів сучасного управління відносять: проєктивність, підтримання процесів самонавчання організації, мотивацію творчості та сервісно-орієнтовану архітектуру управління бізнес-процесами.

Управління епохи індустріального розвитку суспільства реактивно за своєю суттю. Ієрархічний характер системи управління будується таким чином, що ефективність і якість управлінських заходів знаходиться в прямій залежності від кількості і різноманітності оперативної інформації насамперед про об'єкт управління, а також про стан організаційного оточення. Принцип реактивності управління є прямим наслідком широко поширеного уявлення про управління як процесі регулювання траєкторії функціонування об'єкта управління [2].

Останні рекомендації Базельського комітету підкреслюють важливість розробки так званих внутрішніх моделей антикризового управління. В цілому банківський антикризовий менеджмент, як і ризик-менеджмент, в світовій практиці зазвичай прив'язаний до тієї або іншої методології і моделі: Creditrisk +(CSFP, 1997); Creditmetrics (J. P. Morgan, RMG Corporation, 1997); Portfolio Manager і Credit Monitor (KMV Associates, 1993); Creditportfolio View (Mckinsey, 1998); Jarrow - Tumbull Model (Kamakura, 2003). Хоча кожна модель має свої особливості, проте, всі вони дозволяють визначити розподіл збитків (loss distribution) по портфелю банківських ризиків, а на основі цього обчислити загальний очікуваний збиток по портфелю при будь-якому заданому довірчому інтервалі, мінливості величини збитків і розмірі капіталу, необхідного для підтримки портфеля. Також стали популярними внутрішні моделі, які безпосередньо дозволяють розрахувати економічний капітал, або вартість капіталу банку, скореговану на рівень ризику. Це перш за все методологія VaR (Value at Risk), метод RAROC (Risk Adjusted Return On Capital), який пов'язує ризик з прибутковістю банку, а також метод доданої вартості EVA (economic

value added). Розрахунок економічного капіталу в залежності від специфіки кожного банку може розраховуватись як для окремого бізнесу, так і для банку загалом. Базельський комітет з банківського нагляду рекомендує впровадження в усіх банках підходу AMA (Advanced Measurement Approach), завдяки якому аналітичні служби банків зможуть розрахувати коефіцієнт ризику, можливі операційні збитки та ймовірність настання ризикової події. Цей підхід більш за все по суті близький до антикризового підходу в управлінні банківською установою. Ще однією суттєвою проблемою для українських банків є «інформаційні діри», що стосуються фінансового стану потенційного позичальника. Це істотно знижує результативність банківського ризик-менеджменту і пояснюється нерозвиненістю мережі кредитних бюро, відсутністю доступної, прозорої, якісної звітності [1].

В Україні західні методології і моделі антикризового менеджменту потребують ретельної прив'язки до існуючих економічних реалій. І це зрозуміло. Країни з розвинутою ринковою економікою пройшли періоди розвитку, аналогічні сучасному періоду в Україні, набагато раніше. За час еволюції західної банківської системи був накопичений необхідний досвід, створена розвинена банківська інфраструктура, сформувалася культура ведення банківського бізнесу. На жаль, комерційні банки України не мають цих можливостей і вимушені здійснювати банківський ризик-менеджмент і антикризовий менеджмент, використовуючи наявний арсенал, і прагнучи наблизитися до передових західних методологій управління банківськими ризиками.

Одним з інструментів вирішення питання прогнозування є динамічний фінансовий аналіз. Специфікою цього методу є системний підхід до реагування банку на взаємопов'язані фактори ризику, які спостерігаються в динаміці. У контексті моделювання банківської діяльності існує необхідність інтегрування багатьох аспектів та напрямків антикризового управління в єдину комплексну динамічну фінансову модель банківської установи.

Впродовж останніх 15 років тема динамічного фінансового аналізу надбала широкого резонансу у вітчизняній та зарубіжній наукових спільнотах. Динамічне моделювання дозволяє враховувати циклічні коливання у розвитку компанії та її зовнішнього середовища в процесі прогнозування фінансових результатів діяльності. Останнім часом широкого поширення набули методики класифікації кредитного ризику, що використовують теорію нейронних мереж. Нейронна модель знаходить потенційні («приховані») зв'язку між параметрами, які надалі входять до модель передбачення банкрутства як додаткові пояснюючі змінні. У нейромережах використовуються ті ж вхідні дані, що і в економетричних моделях, але моделі оцінки кредитного ризику будуються за допомогою певних процедур навчання розпізнаванню образів (класів), при цьому задіюються комп'ютерні алгоритми, імітують роботу людського мозку. Нейросітьовий аналіз не передбачає ніяких обмежень на склад вхідної інформації. Нейросітьові моделі здатні знаходити оптимальні індикатори для конкретного інструменту, при цьому обрані стратегії є адаптивними, тобто можуть змінюватись разом з ринковими умовами, що особливо важливо для молодих банків, які тільки виходять на український ринок. Одним із найбільш розповсюджених класів нейросітьових моделей є ANFIS та TSK. Окремим класом моделей є різні оптимізаційні моделі, засновані на методах математичного прогнозування, що дозволяють мінімізувати помилки кредитора і максимізувати прибуток з урахуванням різних обмежень [3].

Висновок. Таким чином, в умовах глобалізації і інтенсифікації банківського бізнесу, посилення конкурентної боротьби і розширення потенціалу погроз кредитній безпеці перед національною банківською системою постають завдання впровадження в кожному комерційному банку України комплексної програми, що забезпечує зниження наслідків реалізації ризиків при найгіршому сценарії розвитку подій в умовах глибокої економічної рецесії, «плавного» розподілу (дисипації) кредитних ризиків по всьому економічному співтовариству за допомогою впровадження в банківську практику ефективних інструментів антикризового регулювання.

Література:

1. Костіна О.М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства / О.М. Костіна, О.Є. Майборода // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. – № 4. – С. 91-97.
2. Чібісова В.І. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств / В.І. Чібісова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – № 22. – С. 389-394.
3. Сучасні методи моделювання оцінки банкрутства банківських систем / [Гострик О.М., Сокурєнко П.І., Будніков В.М., Малишко В.С.] // Регіональні проблеми розвитку реального сектору економіки. – 2012. – Т.1. – С. 76-79.